

САВЕЦКАЯ ВЕЛЛАРУСЬ

Пракетары ўсіх краў, злучайцеся!
Кожны нумару — 5 руб. (вып. 22 г.)

Падпісная плата —
Звычайная — 225 р. зьлітна — 125 р.
Плата за абвесткі — 175 руб. за рэдакцыю, за вышэйшае — на 50% даражэй.
Плата за публікацыю аб стране дакумантаў:
За 1 дакумант — 500 руб.
— кожны звадок — 200 руб.
— кожны інтэрв'ю — 100 руб.
Чарков. і атрымліваць Сал. Завесьпеці — дарэмна.
Падпіска і абвесткі прымаюцца ў Контрагентстве пры Дэяржаўным Вываьце (Менск, Петрапаўлаўская, 8).

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
МЕНСК, Петрапаўлаўская, 28.

ВЫДАНЬНЕ ў СЕБЕЛАРУСКАГА ВЫКАНАўЧАГА КАМІТЭТУ САСЕТАў.

ТРАЦІ ГОД ВЫДАНЬНЯ.

Штодзённая газета.

№ 230 (635). Серада, 18-га кастрычніка 1922 г.

Б'ём у набат.

Цёмная, сьмярдучая, славітая хмара нависла над вёскай і абгарнула ўсё яе жыцьцё. Самагон і п'янства ў самых дзіўных формах стаяла бытам, пусьпіла глыбокія карані ў сям'янскае жыцьцё і пагражае ня толькі здароўю народнае псыхікі, ня толькі дабрабыту вёскі, але і будучыне рабоча-сялянскай дзяржавы, пабудаванай з такім трудом і з такімі вялікімі ахвярамі.

Здабыткі рэвалюцыі будуць захаваны ў мяго, калі зараз жа ня будуць прыняты самыя рашучыя крокі барацьбы з гэтым злом. Адказным работнікам гораду, у тым ліку Народнаму Камісару Юстыцыі, Начальніку Міліцыі і Народнаму Камісару Ахорна Здароўя і ў галаву ня можа прыйсьці, да якіх вялікіх абхватаў пашырлася п'янства на вёсцы.

Інакш яны ўжо даўно забілі б у нас п'янае п'янства і з гэтым

вёска, кожна ў нейкую яму, у бяздзеньне... Такія кірмашы бываюць у кожнай вёсцы.

І у кожнай вёсцы мы бачым тое самае.

Піюць усё без выключэньня. І само сабою разумеецца, што п'е і міліцыянер, і старшыня сельсавету, і волісналкомшчыкі... Нейкі адзіны п'яны фронт, проці якога няма ратунку.

Мы ня ведаем, ці прыбмазілі якія небудыць меры барацьбы проці п'янства нашымі судамі і нашою ахратаю здароўя, а таксама і міліцыяй.

Калі прыбмазілі, то треба сказаць, што яны не дасягнулі сваёй мэты. Галоўная прычына, чаму ніякіх вынікаў ад гэтае барацьбы з п'янствам няма, галоўная прычына пашырэньня п'янства — у тым, што кожнай установе змагаецца з п'янствам за свой рыск і страх, а треба, як нам згадзі, агульная, агуластваная, арганізаваная барацьба.

Патрабны неаба чэ-ка на барацьбе з п'янствам, без якога не абходзіцца зарад п'янодзія крок сьляназжэга жыцьця. Радзіны, вяселье, хаўтуры, зажывкі, дажывкі, кірмашы і г. д. і г. д. — усё багата паліваецца самагонам.

Мы б'ём набат! Бо ведаем, што робіцца на вёсцы. Мы б'ём у набат, бо ведаем, што мясцовыя органы ўлады ня могуць змагацца з п'янствам і самі падчас навінны ў п'янстве.

Мы б'ём у набат, бо міліцыя нічога ня робіць для барацьбы з п'янствам, а суды судзяць п'яніц самагоншчыкаў так, што тыя виртаюцца замест турмы дамоў і зноў пачынаюць сваю справу самагоншчыны, падахвачаныя бласкарнасьцю....

Цёмна, ванючая, славітая хмара абвінула вёску. Патрабны маюцца і громы рэпрэсій, каб разгань гэтую хмару.

Патрабна неадкладная суровая бара самагоншчыкам і ўсім тым, хто патурае п'янствам.

іх рубах яны могуць толькі тады, калі яны навульце кіраваць дзяржаўным будаўніцтвам, калі яны змогуць утварыць патрабны для гэтага кіраўніцтва рабоча-сялянскія кадры.

Але побач з гэтай пагрознай апаскай, якая выявілася зарад надзвычайна выразна, выявіліся і тыя аграмадныя перашкоды, якія паралізуюць і скоўваюць нашу барацьбу на фронце народнай асьветы.

Рэспубліка разбурана, гаспадарка наша заняпаа, і цэнтральная скарбіца ня можа даць таго, што патрабна дзеля барацьбы на гэтым фронце.

Аднак, барацца треба. Мы добра памятаем тва спосабы, якія прыходзіліся ўжываць ня раз у часе апаскі. Мы ўсю сваю ўвагу тады застайлі на бараным фронце, п'янаці сюды усё свае сродкі і ў выніку — п'янаці была на нашым баку. Так было на вайновых фронтах, так было на фронце голоду, так павінна быць і на нашым новым фронце, перад якім мы зразстоі.

Савецкая Расея ў мінулыя гады перамагала ня дзеля таго, што яна была велікі багата, а дзеля таго, што яна ўсё мабілізавалася, усё прыцягала да актыўнага ўдзелу ў барацьбе. Зарад треба зрабіць тое самае. Треба перш за ўсё разбудзіць народную свядомасьць, каб прыцягнуць яго да барацьбы з першай. Треба прыбмазіць да асьветы увагу ўсіх мясцовых партыйных і савенкіх органаў, треба даць ім п'янацівае адданьне, багаты загал у гэтай справе.

Пара, урэшце, гэта пытаньне зрабіць асяродкам увагі працоўных гушчаў Савецкай Фэдератэі. Мы павінны паставіць сабе б'янаці заданьне, што граматнасьць павінна быць забавесьпеца ўсёмі дзеном у працтлгу бліжэйшых гадоў.

Мы павінны памятаць, што толькі моцная свая культура граіна зможа з гонарам выйсці з п'янаці барацьбы з усав'яетным капіталам і яго прыслужнікамі.

Апошнія навінны.

(Радзіе з Ганновэру).

— У Бэрліне адбылася крываваая стычка між беспрацоўнымі і членамі белагвардзейскага штрэйкбрэхэрскага таварыства „Свабода і пар дак“. Апошнія зрабілі сход, на якім абгаварывалі пытаньне аб тым, як змагацца з забастовачным рухам сярод рабочых. У адказ на гэты сход выступілі беспрацоўныя, падтрыманыя камуністамі. Каля цырку „Буна“ і на вуліцы „Уатэр дэн Лівдэн“ адбылася фармальная бойка, у часе якой забіта 3 чалавекі і каля 100 паранена. Паліцыя разаввала беспрацоўных, прычым шмат з іх арыштавала. Вуржуйны друк стараецца ўзваліць віну на камуністаў.

— Ангельскі ўрад перад ў Нью-Ёркскаму аддзяленьню гэнэральнага банку чэк на 50.000.000 долляраў — 1-ы ўзнос належачага Амэрыцы ад Англіі вайсковага даўгу.

— Эгіпэцкі ўрад афіцьяль а патрабаваў дапушчэньня Эгіпту на Бліжняя Усходняя канфэрэнцыю.

— Ту кі ачысьцілі зону Ісмэд і Чанака. Грыкі пачалі эвакуацыю Адрыянопалю. Грыкі таксама згадзіліся на ачысьчэньне Фракіі, але абмовіліся, што ня маюць змгі выпуьціць эвакуацыю Фракіі ў зазначаны тэрмі з прычыны вялікага скопішча ўцекачоў і недахватату чыгуначных матар'ял ў.

— 15 кастрычніка ў Парыжы пад старшынствам Марсэля Камэна адчыніўся кангрэс францускай камуністычнай партыі.

У Савецкай Фэдэрацыі.

Прытаванні Леніну. Беспрацоўе на Украіне.

МАСКВА, 16-10. Леніным атрыманы п'ярыя прывітаньні ад чальвергай партыйнай канфэрэнцыі Дзалевага ўсходу, чускай партыйнай канфэрэнцыі, магільскай дэлемацічнай місіі і іншых.

У дзень акцябрскага сьветкаванья.

МАСКВА, 16-10. У Ноўгарадзе у дзень акцябрскага гаданья рабочыя будуць разавіваць дармавыя падырупкі. У Казані будуць выпущаны спецыяльныя нумары газет на татарскай і расейскай мовах. У Рязані абвешчаны конкурс на лепшыя праглетарскія літаратурныя творы, ахвараваныя акцябрскай рэвалюцыяй.

Каротка-тэрміовая пазыка.

МАСКВА, 16-10. Народны Камісарыят Экаанамікі абвешчаў праглетарскія паказчыкі ўзроставага прадукцыі ў 1923 годзе, якія будуць сьляставаць на адваўчэньне ў саўскіх дэспэчэраў.

50 грымт раў для тэатраў.

МАСКВА, 16-10. Народны Камісарыят Экаанамікі абвешчаў праглетарскія паказчыкі ўзроставага прадукцыі ў 1923 годзе, якія будуць сьляставаць на адваўчэньне ў саўскіх дэспэчэраў.

На новым фронце.

Зарад у Маскве адбылася зьезд губэрскіх аддзелаў народнай асьветы. На павестны дню гэтага з'яду яно з галоўных месца займала пытаньне аб фронце асьветы. Гэты фронт зарад павуэла перад р'юма савянскай рэспублікай на сей сваяй аграмаднай велічыні.

Перад намі стаюць два пытаньні: ці мы пераможам нашу ўсерасейскую напісьмечнасьць і гэтым забавесьпечим галоўны грунт дзяржаўнага развіцьця нашай пралеарычнай культуры? І тады мы заадаем да каля барацьбы з саўскай саўскай сьветам, ці зваа дэспэчэраў. Савянскую Расею, і тады яна не разаміцца на палежну культуру і шчыпна і ня толькі на змаста ўстанавіць гаспадарчага росвіту грамадства, але па-

Гандлевыя справы.

огуд не справе з моца развіцьця вытворчых сіл рэспублікі.

Становіцца ўтварэцца велікія патрабае. Перед намі павуэла найважнейшыя ворг праглетарскіх і ваяюць народнай цемры. На нас паірае ўзакрапляючая буржуазная ідэалогія, якая ў сучасных абстаінах НЭП'а пра асла зямлі палітычна-асветнай працы можа айнаці сабе добрую глабу ў народнай іні ініцыятыўе і цемры.

Перад намі стаюць заданьне заўвадць праглетарыятам пры дапамозе тых запінаў, якія забавесьпецаюць утварэньне кадры, здохных утормаш у аўскіх рубах палітычнае і рэспублічнае кіраўніцтва Савянскай Рэспублікі. Даручыць гэты кіраўніцтва працоўным гушчам ня могуць нікому, але і утормаша яго ў саў-

Красін у Фінляндыі.

ПЕЦЯРБУРГ, 16-10. У Пецярбургу прыехаў Народны Камісар Завесьпека Гавдлію Красін, які вывадзіа у Гэльсінгфорс.

Расейска-швэдзкая нарада.

СТАКГОЛЬМ, 16-10. Адбылася Расейска-швэдзкая нарада з удзелам праглетарскіх гандляе і іншых. Народа зазначыла шмат важнацінага вадзучага Швэдзі з Расейі.

За адваўчэньне зносін з Расейі.

БАРДО, 15-10. Парыскія гандляе валаа ўзьезд за мадэльскай ліматэца з адваўчэньне зносін з Расейі.

Школы працаўнікоў міліцыі.

МАСКВА, 16-10. Галоўны ўрад ва Мінамі аправаваа прыець арганізацыі сеткі школ працоўнаго міліцыі. Намачэньна адна вышэйшая школа ў Маскве з 3-4 садзічным выучальным і 50 губэрскіх шко з гаданьням з'ярач. 1923 год абавязчэньна годна выучэньна і адваўчэньна.

Школы працаўнікоў міліцыі.

МАСКВА, 16-10. Галоўны ўрад ва Мінамі аправаваа прыець арганізацыі сеткі школ працоўнаго міліцыі. Намачэньна адна вышэйшая школа ў Маскве з 3-4 садзічным выучальным і 50 губэрскіх шко з гаданьням з'ярач. 1923 год абавязчэньна годна выучэньна і адваўчэньна.

Першы крок.

Старод ворагаў Савецкай Расей самым злосьнім была Францыя.

Яна падтрымлівала контр-рэвалюцыю. Яна ўвартыла штурхала на барацьбу з Савецкім урадам і Дэнікіна і Калчакі і іншых. Яна прызнала Урангаля (дэмакратраў) якраз напярэдадні яго пагібельсці. Але контр-рэвалюцыя была задумана.

Прышоў час перамаўленняў. Францыя і тут вытрымлівае сябе. У Гануі яна трымаеця воража. У Гаазе, можна лічыць, яна сарвала згоду і дабілася свайго: Расей не атрымала вярэдытаў.

Што ж далей?

Далей—адно з двух: ці вайна з Расеяй, каб зламаць яе сілы, ці прызначэнне Савецкага ўраду, каб пачаць гандляваць. Трэцяга выйсця няма, бо без Расей немагчымы мир у Эўропе. Немагчымы па гэтым прычыне, што Расей шостая частка сьвету і багата сырым матэрыялам; немагчымы і затое, што *Савецкая Расей джо досыць моцная дзяржава*.

Францыя, як вядана, гэта зразумела: яна шукае збліжэння.

Разумеюцца, трэба глядзець, на гэту справу цывілізацыя. У душы буржуазыя ніколі не замірыцца з Савецкай Расеяй. Зусім магчымы яшчэ вялікі непараўменні.

Гэта добра паказала Англія. Ангельскі ўрад пасыла доўгіх гутарак і перамаўленняў, пасыла таго, як Савецкая Расей гатова была даць капіцыю Урварту, вельмі карысную для Англіі,—ангельскі ўрад заняў воражнюю пазыцыю ў адносінах к Расеі на пытаньні аб прапавіх. Савецкі ўрад адхіліў дагавор і гэтым сказаў: Расей—вялікая дзяржава!

Пуанкарэ, ма быць, лепш апаніў становішча. У сваёй барацьбе супроць Англіі, стараючыся яе абмежаваць у Эўропе, ён, ма быць, знайшоў правільны шлях: увайшоў у перасярэдныя зносіны з Савецкім урадам.

Гэта першы крок. Пуанкарэ згадзіўся адпусціць нашых былых салдат, якіх царскі ўрад паслаў туды на бойню. Пуанкарэ згадзіўся нават дапусціць савецкую дэлегацыю на тэрыторыю Францыі. Гэта яшчэ нямаго, але гэта—першы крок.

Эрыю, мэр горада Ліёну, ня толькі лідэр радыкальна-сацыялістаў але блізка Пуанкарэ, дужа блізка к урадавым колам. А ён голасна заяўляе аб неабходнасці перамяні палітычнага напрамку. Гэта, разумеюцца, выдатнае здарэнне.

Польшча—добры барометр французскай палітыкі. Калі Францыя хоча ударыць Расей, Польшча заводзе сварку. І вось вядана, калі Чырвын быў у Варшаве, Польшча дала ясна зразумець, што сама ня рвецца да бойкі. Гэта сведчыць аб тым, што і Францыя не жадае сваркі.

Ёсьць і іншыя прыкметы. Сёньнешняе радыё прыносе весткі аб тым, што Францыя крыху памлячэла ў адносінах к Расеі.

Францускі ўрад заявіў нарадзе прадстаўнікоў французскай прамысловасці, што ён ня будзе перашкаджаць прыватнай ініцыятыве ў заснаваньні гандлёвых здзелак з Савецкім урадам.

Парыжская гандлёвая палата, таксама як і марсельская, выказалася за аднаўленьне гандлёвых зносін з Расеяй.

Гэта—першы крок. Будзем чакаць далейшых.

У Ковенскім балоце *)

II. Палітычнае становішча. Перад выбарамі ў Сойм.

Выбары да Сойму «незалежнай» Літвы назначаны былі на 11-га кастрычніка.

Гэта навінен быць першы наймальшы Сойм, бо дагэтуль Літва жыла рознімі сурэгатамі, пачынаючы ад падомай «Тарыбы» і канчаючы Устаноўчым Соймам, апошняе «насяджэнне» якога адбылося 7-га кастрычніка. Выбары да гэтага

Гл. № 229 «Сао. Бел.»

Устаноўчага Сойму адбыліся ў сваім часе ў такіх варунках, што напачай, як сурэгатам народнага прадстаўніцтва, фальсіфікацыяй волю працоўных масаў гэты Устаноўчы Сойм назваць нельга.

Яшчэ няма вестак аб рэзультатах пераходных выбараў да пастаяннага «нармальнага» Сойму, але судзячы па тым, у якіх варунках праходзіла пераходная кампанія,—можна быць пэўным, што я

гэты Сойм ні ў якім разе ня будзе прайзвітым вывяденнем фактычных настрою і патрабаваньняў шырокіх працуючых масаў.

Кулаца-рэакцыйны ўрад «незалежнай» Літвы далажыў усіх стараньяў, каб у Сойм не папалі прадстаўнікі рэвалюцыйных групіровак, прадстаўнікі класава-свабодных працуючых масаў.

Правычае партыя хрысьціянскіх дэмакратаў выступіла аж з трыма сьпіскамі: «Селянскага Саюзу», «Фэдэрацыі працы» і агульна-партыйным. Жлодоекская буржуазыя выстала аж 4 сьпіскі, якія канкуруюць між сабою. Левыя партыйнікі увайшлі ў блёк з палейсісіяністамі і выступаюць пад фільмі прафсаюзу.

Не звяжаючы на тое, што блізка што ўсе ковенскія профсаюзы заявілі пратэст проці самазванства лева-эсэрска-сэцарска-апошняя ўсе-ж такі не зьявілі са сваіх сьпіскаў прафсаюзнай сьвесці, а ўрад гэтыя сьпіскі зацвердаў.

Справа ў тым, што большая частка прафсаюзу знаходзіцца пад уплывамі камуністаў, і дзеля гэтага ўрад лічыць, што пры зьяўленьні фальсіфікацыяна прафсаюзных сьпіскаў, выстаўленых левымі народніцамі, разаб'юцца галасы рабочых масаў, і сьпіскі «рабочых групаў» (камуністычныя) атрымаюць менш галасоў.

Сьпіскі «рабочых групаў» выстаўлены на ўсіх (выбарных) вучастках. У ковенскім сьпіску быў зьменшаны гласны ковенскай гарадзкой думы Леонас, які засуджан на катаргу за прыватна-камуністычную партыю. Урад гэтую кандыдатуру выкрасьліў.

У зьвязку з выбарамі да Сойму рабочая група ковенскай гарадзкой думы выдала аднадзённую газету «Мусу Атэговас» («Наш прадстаўнік»). Апрача таго, у Коўне пачала быць выходзіць штодзённая газета пад назвай «Мусу Кельс» («Наш пунц»). Першы нумар быў канфіскаваны, а газета зачынена. Таксама выдана шмат агітацыйных лістовак, брашураў, плакатаў, адозваў. Але ўсе гэтыя вельмі старанна канфіскаваны ўрадам. Рабочыя перадвыбарныя сходы не дазваляюцца. Цэлы шэраг рабочых дзелчоў арыштаваны.

Ясна, што пры такіх варунках пераходны выбары агітацыі выбары робіцца камедыяю, якую ўрад «незалежнай» Літвы разыгрывае дзеля таго, каб лепш змуціць працоўныя масы.

Гэта—першы крок. Будзем чакаць далейшых.

К здарэньням на Бліжнім Усходзе

Пралетарыят супроць вайны.

ЛЕНДАН, 13-10. Канфэрэнцыя брытанскай камуністычнай партыі з вялікім пад'ёмам спаткала прадстаўніца нямецкай камуністычнай партыі. Аднагалосна прынята рэзалюцыя сымпэтыі і братэрскага прывітанья рабочым і сяліпам Расей. Рэвалюцыя заклікае к выступленьням супроць вайны на Бліжнім Усходзе і пратэстае супроць перамаўленьняў лідараў рабочай партыі з урадам.

Ня прымаюць уцекачоў

ЛЕНДАН, 13-10. Румынія і Баўгарыя афіцыйна адмовіліся прымаць грэцкіх і армянскіх уцекачоў з Мелой Азіі і Фракіі. Лік уцекачоў дасягае 1.000.000.

Што чуваць заграніцай.

Дэмакраты аб расейска-нямецкіх адносінах.

БЭРЛІН, 11—10. Выступіўшы на зьездзе дэмакратычнай партыі ў Эльбэрг-Фальдэ з прававой аб'ясеўска-нямецкіх адносінах быўшы нямецкі навараны ў справах у Расей Ратцлер, між іншым разга ўпіскаў імперскаму ўраду ў віне ў тым, што рашальскі дагавор засаўся толькі на паперы. Перамаўленьні з Украінай і іншымі савецкімі рэспублікамі да гэтай пары ня прывялі к патрэбным вынікам. У гэтым вінавата не Расей, а Нямецчына. Яўна насямахаючыся над габінэтам Вірта, Ратцлер падкрэсьліў, што «становішча расейскага ўраду трымае, бо ён карыстаецца падтрыманьнем унутры краю».

Аўстра-расейскі сындзікат.

ПЕЦЯРБУРГ, 14-10. У Вене заснаваўся аўстра-расейскі сындзікат для аднаўленьня фабрым паўночна-заходняй вобласці і дапамогі падняццю вытворчасці сельскай гаспадаркі.

Камітэт аховы інтэрасаў прадпрыёмцаў.

ЛЕНДАН, 13-10. Адбылася нарада ангельскіх, французскіх, бельгійскіх і расейскіх былых уласнікаў буйнейшых мэталургічных і вугольных прадпрыемстваў у Паўночнай Расей. Народа выбрала камітэт аховы інтэрасаў прадпрыёмцаў.

Англія за удзел у канфэрэнцыі.

ЛЕНДАН, 13-10. Канфэрэнцыя брытанскай камуністычнай партыі з вялікім пад'ёмам спаткала прадстаўніца нямецкай камуністычнай партыі. Аднагалосна прынята рэзалюцыя сымпэтыі і братэрскага прывітанья рабочым і сяліпам Расей. Рэвалюцыя заклікае к выступленьням супроць вайны на Бліжнім Усходзе і пратэстае супроць перамаўленьняў лідараў рабочай партыі з урадам.

Ня вытрымалі аб'яцаў.

АНГОРА, 15-10. Ангорскі друк разга нап'яе на Францыю і Італію. Які ня вытрымалі аб'яцаў падтрымаць Турэччыну на канфэрэнцыі. Друк пагражае дзяржавам, якія занялі прапану, духом турэцкай арміі к Пэрсідзкаму заліву.

Францыя памякчэла.

ПАРЫЖ, 16-10. Францускі ўрад заявіў нарадзе прадстаўнікоў французскай прамысловасці, што ён ня будзе перашкаджаць прыватнай ініцыятыве заснаваньня гандлёвых здзелкі з Савецкім урадам.

За распаўсюджаньне камуністычнай літэратуры.

ВАРШАВА, 15-10. Варшаўскі суд прыгаварыў к 2—4 гадам катаргі 3-ох асоб, якіх абвіняюць у распаўсюджаньні камуністычнай літэратуры.

Правадыры вуглякошаў у Паўднёнай Афрыцы прыгавораны к сьмертнай кары.

СЭНТ-АССІС, 13-10. Вугляр Гульі і Льюс, якія вінаватны ў забойстве лейтэнанта Тэйлора ў аўтастаньня ў Паўднёнай Афрыцы прыгавораны к сьмертнай кары.

Суд над забойцамі Ратэау.

ГАННОВЭР, 15-10. Лейпцыгскі суд прыгаварыў абвінавачаных у забойстве Ратэау да захаваньня ў турму ад 15 да 3 гадоў.

Арышты ў Месапатаміі.

ГАННОВЭР, 14-10. У Месапатаміі становішча горшчыцца. У Багдадзе ангельская ўлада праводзе масовыя арышты. У Месапатаміі прыбывае новае індускае войска.

Рэлігія і беларускае сялянства паводлуг народнай творчасці. *)

7. Бог.

Якая матэрыя—такое і дзеянства. Якія паняты—такі і пан. Якія багаты—такі і бог. Беларускі бачыць зграбна і натуральна маюць у сваіх вазках духавенства і сьвятых. (Не царамініцца ён і з самым «панам богам». Наадварот, галоўная калявада пёйлаі «сьвятых» хаўрузы беларускі ратаі яшчэ болей бачыць. Так яму, богу, і трэба: шыра заслужыць. І сьлянін малое бога, бяручы сабе ў натуршчым богах прыхлебніваў—чорнарыцьваў.

У беларускіх вазках бог прадстаўляецца «цяўнай, вінакурам, аладзеям і г. д. Словам, у больш істотце сабраны тусты экстракт усіх значынаў духавенства. Вось невялікі сюжэт аб богу з «Бёлорусскага зборніка», выпускаў III і V. Раманава.

Саказка.

Савэчка, сьвятых Ягорыч, Мікола і сам бог пусьціліся красьці. Угра-

лі спачатку барана і напаклі миса. Паслы іды абакралі чалавэка і г. д.

Салдат.

Стары салдат сустрэўся на дарозе з богам, які наказваўся [саада-ту ў выглядзе старога дэда. Салдат меў пры сабе тры каліскі. Ён запрасіў бога ў карчму і частаваў яго гарэлкай.

Гарэлка ажалінця, а не прапалятая.

У лесе, ня дужа далёка ад дарогі, было вялікае балота. У гэтым балоце ідалы гарэлку гвалі. На гэтым самым лесе ішоў раз бог з Пятром-Шаўлаем. Бачыць бог: дым дужа валіць.

Бог паслаў Паўла наглядзець, што там такое. Там яго частава-лі гарэлкай. Павел ушўс да п'яна і забыўся аб богу. Бог не чакаўся і паслаў Пятра. Ушўс і Пятро, Бог, не чакаўшыся, сам пашоў наглядзець.—пачастава-лі яго гарэлкай.

Бог і мужык.

Бедны мужычок купіў на рынку жаробую кабылку. Астаўся ён на

дарозе начаваць каля аднаго старычка. А стары гэты быў сам бог. Бог уткнуў калок у зямлю і казаў мужыку прывязаць кабылку да гэтага каліка.

Назутра ўстаючы лям рана, ажно кабыла ажарабілася. Вось яны, бог з мужыком, пачалі спрачацца за жарабе. Мужык каза: «Кабыла мая ажарабілася». Бог каза: «Колік мой ажарабіўся». Пачалі яны судзіцца, а бог усё выгрывае, бо падеўшыя грашмыа судзіццаў.

Цуць іх расудзіў сьвятых Гаўрыла.

У вышэйшым і многіх надобных казках аб богу ядрана адмалавана яго фігура і яго натура. Так разумею бога беларускі селянін. Гэты вобраз бога так моцна адбіўся ў псыхыцы беларуса, ажно ў адной з гадавых рытуальных кулельскіх песьняў (Шэйна, «Бёлорускія песьні», 1874 г. Слб.), зьяа сьвятаеца дзявочым хорам з году ў год, сам бог «мяды сьціць», «віно курьць», «сына жэньць» і «дачку выдаць». Словам, распусьціўся бог да таго, што хоць ты яго стрывіваў. Вось гэта песьня:

Гарол, божа піцца,
высока лягнеш,
У бога бываеш,
Што чуеш, відчеш?

— Я в чуо, відаю. Што я сам гаспады робіць. Сам бог мяды сьціць,
Гляя піва варыць,—
Сам бог сына жэньць,
А Гляя дачку выдаць.
Сам бог у радасьці,
А Гляя у жаласьці.
Ік Гляя сына жэньць,
А бог дачку выдаць.
Гляя піва варыць,
А бог віно курьць.

Майстры бібліі і эвангэлія на-малывалі постаці бога, падобнага да іх. з усімі рысамі чалавечата характару, а беларускі багамаз найшоў гэтым жа шляхам: дадуў богу шчы некалькі штрыхоў і абраз вышаў зусім закончаны.

8. Элемэнтны хрысьціянства ў бел. народных творках.

Не хачу бці тэндэнцыям і аднабожям у маёй маленькай характарыстыцы аб рэлігійнасці беларускага селяніна. Пэўная частка на-шага сялянства пазвоімо перанала хрысьціянскую ідэалёгію, але перанавала гэта на свой «паганскі» капыл. Ёсьць у нашай народнай творчасці нішт духоўных вернаў, апошрыфаў, бетасіла, «тры-

саралі» і іншая прывесеная к вам рэлігійна літэратура, якая распаўсюджывалася каталіцкімі эзуітамі і школьнікамі-бурсакамі. Творы гэтыя былі лёгкімі па зместу, так што частка няграмацкага сялянства вы-чыла іх напаміць. Разумеюцца, пры гэтым дазвалялася пераробка і ўласная імпрывацыя. Такім чынам, усё гадавыя народныя «паганскія» песьні і казкі маюць на сабе слабы нясю хрысьціянства, але гэта так усё пераблутава з культам працы і прыроды, што пльжа часам прымі-сьціць, дзе жапчаецца адно і дзе пачынаецца другое.

Хрысьціянстваўшыцца сарод народнай гучы на Беларусі дзелацца па тры часткі: 1) вандруючы сьветарныя духоўнікі старцы, 2) бэльгійшчыкі і хадзьённе з гвяздай і Абрадавыя гадавыя песьні да хрысьціянскіх сьвят, якіх сьвятаецца вэска на Рагство, Валідзень і г. д.

1) Старцы-жабракі, сьляняны лінікі,—гэта людзі, выкінутыя жаціцём, ці дзеля свайго гультаёвці ці дзеля фізычнага калетва борт васьковага дабрабату, які вандруюць па хатах, сьвяваюць «за-зара», моляцца на рынках ці пад васьнёзам «за душасці», за што пасоковы люд іх пачараджае гра-ны-

*) Глядзі №№ 220, 227 і 228.

Местачковая спява.

У сучасны момант грашовыя равы падта шмат прыцягваюць да сябе ўвагі. Якім будзе становішча з грашмі ў бліжэйшыя часы, як нарыхтаваць працу нашых грашовых дзеячоў—гэтым поўны ўсе газеты. І не дарэмна ідзе такі рух каля пытання аб грашох: ад валежнае паставы грашовае палітыкі, ад вырахавання ўсіх дробязак грашовага звяроту залежыць і дзейнасць прамысловасці і гандлю.

Між іншымі пытаннямі ў грашовых справах вельмі значную частку іх займае падатковае сямства. Яна ўчынена дзеля таго, каб падвесці цвёрды грунт пад усю будоўлю нашага дзяржаўнага грашаўніцтва. Тым часам дагэтуль яшчэ падаткі не рабілі прыкметнага уражання на грашовыя справы і тым больш на эканамічна-гаспадарчую дзейнасць. Прычынай таму зьяўляецца няпоўная выдта падаткаў. Апошняе ж залежыць як ад неўравававанасці самога падатковага апарату, так і ад няўважнасці аб прамыслова-грашовай дзейнасці падатчыкаў і наогул ад эканамічна-гаспадарчай магчымасці жыхарства.

З гэтага трэба вывесці, што ў грашова-падатковых справах перад намі стаць вельмі важкая праца пільнага прагляду ўсіх падаткаў і размеркавання імі імі роўных падаткаў. У нас на Беларусі гэтая праца тым больш цяжкая, што прамысловасць наша дробная, гандляўная таксама дробязны, камунальныя ўстановы і мястэчковыя яшчэ не напярэдаўлі пазылі ваіны і шмат чаго іпага. Нават наша управа ўсюду, як здаецца, ясна ўсталявана, а праз гэта робіцца зацяжываннем і блутаніца ў падатковых справах. Мы маем сказаць што-кольвечы аб нашым мястэчковым агульым федэратыўным ўрадам Р.С.Ф.С.Р. пры разглядае пасялень-

няў звычайна дасліць іх на гарадзкія і негарадзкія, не зьвяртаючы асаблівае ўвагі на местачковы асаблівасці. Куды іх далучыць: ці да го аду, ці да вёскі—невядома. Праз гэта пытаньне аб мястэчках перадаецца на абрахованьне мясцовым урадам асобнай адміністрацыйнай камісіі. Апошняю адна частка мястэчак далучаецца да вёсак, другая, як быццам, да гарадоў. Такім чынам, адны мястэчкі маюць права і павіннасці гарадоў, другія—вёсак. Ужо толькі гэтым робіцца неаднаасобна ў правах і павіннасцях усіх местачковых пасяленьняў. Але шмат больш блутаніцы робіць падзел мястэчак у павіннасцях тых жыхароў іх, якія займаюцца земляробствам. Кожнае мястэчка валічвае ў сабе чучь ня большую частку тавіх жыхароў. І вось, калі земляроб жыў у такім мястэчку, якое лічыцца на гарадзкім становішчы, то ён нессе усё павіннасці і падаткі, як гарадзкі жыхар, як тым часам уся яго дзейнасць і гаспадарка ня мае ніякае розніцы ад чыста сялянскае. Велічыня і значнасць гарадзкіх і сялянскіх падаткаў падта розная, і праз гэта трэба ясна вырахаваць, як разглядаць местачковага хлелароба.

Нам здаецца, што вышэйшым законпадаўчым устаномам Беларусі трэба было б пераглядзець пытаньне аб мястэчках і падзяліць іх жыхароў на дзве часткі: тых, хто займаецца толькі земляробствам, лічыць вясковымі жыхарамі, тых жа, хто гандлюе ці займаецца майстроўствам і інш. промысламі, лічыць гарадзкімі. Гэта зробіць яснасьць у выкаваньні падатку і скончыць тых скаргі, якія часта чуюцца з боку местачковых земляробаў на крыўдасць пабору.

Я. Пятровіч.

„Сталевы конь“

Што такое трактар?

Трактарам называецца самаход, якому не патрэбны раўкі, а едзе па самай звычайнай дарозе ці па полю. Маючы вельмікую сілу цягі, ён можа цягнуць за сабою плугі, іншыя сельска-гаспадарчыя машыны, вазы з накілкамі і г. д. Апрача таго трактарам можна карыстацца як звычайным штырхачом

пры малатарні, млыне, электрычнай сталцы і іншых машынах. Асабліва шмат трактараў зьявілася ў часе ваіны 1914—1918 г. На фронце яны цягалі, галоўным чынам, цяжкую артылерыю (гарматы). У Расіі да ваіны ў сельскай гаспадарцы іх ужывалася вельмі мала. Толькі на поўдні і ўсхода-поўдні не-

ча і добром. Гэта, так сказаць, рафэсыяналы—напоўдухоўнікі, вельмі хітрыя «дзепі Елусовы». Якія налаўчыліся рознымі спосабамі выманіваць у вясковай бабы яліно, бавалак лёну, сала і хлеба. Пры выпадку яны займаюцца і зладзеіствам. Іны яшчэ дасляцца на касты: «бядныя» і «багатые». Бедныя ходзяць пехатой і ўсе свае бабахі трымаюць на плячоў у торбах, а багатые разьліжжваюць на конях і «сларб» свой возяць на возах. Некаторыя з іх маюць свае хаты, кавалькі зямлі. Яны маюць сваё духоўна-жабрачае прызываньне за заробак. Некаторыя з іх нават грамадзныя, «кватэльнікі» (галоўным чынам з каталікоў), якія заўсёды з кантычкі чытаюць малітвы пад касьцёлам. Часам папы і ксяндзы чоса на іх назіралі, лічучы іх чучь за канкурэнтамі. Вось гэткія «вандруючыя духоўнікі» імправіравалі малітвы на беларускі лад і з імі, як з больш даступнымі і як з беднымі людзьмі, народ наш і меў стасувкі. Іны і кармілі народ вясковай мякінай хрысьціянскага духоўнага хлеба.

Рэлігійная частка беларускай культуры і культуры працы. Нельга сказаць, каб слаба хрысьціянскія, «цёмныя» элементы беларускага сялянства былі зьверанадобнымі, автymarальнымі і несправядлівымі людзьмі. Наадварот—яны не зарыліся хваарабіваць псыхікай рэлігійнага чалавека, які кожны дзень грашыць і богу моліцца, які стараецца як найболей паварыць злых учынкаў, каб потым пазпасці ў рай праз паканьне, які займаецца крадзьжам і грабёствам, а выкупаецца ў бога хабарамі і гасьцінцамі, як у воласьці гарэлкай. На такіх дзівадаў-сьвятотаў мы знаходзім крытыку ў нашых народных казках. У зборніку Сэржпутоўскага знаходзім казку аб тым, як адзін забіў падарожніка, які наваў у яго капе. Справа гэта выйрвалася з тае прычыны, што знайшлі ў забойцы мясныя кіркі, якія оуседзі бачылі ў таго падарожніка. Калі запыталіся ў чалавека, чаму ён ня зьёў кіркі, каб следу не пакідаць, дык ён адказаў, што была серада, а ў сераду ня можна есці зарэзаннае. Вось да чаго часам рэлігія даводзіць чалавека: з аднаго боку ён шчыра верыць у дурны рэлігійны забабон, а з другога боку ён не боіцца гро-

у торнах уладна. На таку ўмалотна. У арудзе прысыгна; У печы прысыгна, У млыне прымолна, У дзяжы падхадна, У печы румяна, На сталае сытна. У самі смірна!» (З велікадзій песьні. Б'ял. зборн. вып. 8 Раманава).

Ня дзіва, што на Беларусі рэлігійныя часткі абраднасць і адпалі, а асталося толькі чыста «паганскія», г. з. у народных песьнях па на-

НА МЯСЦОХ.

Што такое аўтаматычны плуг (аўтаплуг)?

Аўтаплугам называецца такі самы самаход, да рамы якога прымацоўваецца варагі плугоў. Гэткім чынам, аўтаплуг можа выпяўніць работы толькі на апрацоўцы грунту, тады, як трактар можа быць даласован для цягі ўсіх машынаў.

Трактар заграницаю.

„Сталевы конь“, як прызвалі амэрыканцы трактар, вельмі часта ўжываецца ў Амэрыцы. Там налічваецца 150 заводаў, якія згатаўляюць трактары. Кожная гаспадарка ў 60—80 дзясцінаў ужо мае свой трактар. Работы трактарам абходзіцца таней, чым кожнай ручнай праца. Апрача Амэрыкі і іншых краіны майстроюць нямала трактараў і аўтаплагаў розных сымтэм. Папера дае ўсіх ідзе Нямеччына. Нямечкаля трактарная прамысловасць асабліва пашырлася ў часы ваіны. Цяпер Нямеччына прапануе свае машыны гаспадарам Савецкай Фэдерцыі.

Ці патрэбны трактары нам?

Савецкая Рася ўжо мае некалькі трактараў і аўтаплагаў, выпісаных з Нямеччыны. У прысутнасці прадстаўнікоў Наркамзему, Івжэнэраў і агрономаў—спэцыялістаў рабіліся спробы гэтых машынаў, якія далі вельмі добрыя вынікі. Самымі падахвалячымі для сялянскай гаспадаркі зьяўляюцца, па досьледах агрономаў, дзье машыны, прывезеныя выданна з Нямеччыны: трактар у 25 сіл і аўтаплуг у 80 сіл. Трактарам у 25 сіл з пасьпехам можна карыстацца ва ўсёй Расіі сялянскімі вобчаствамі. Ён прыгодзён для палых работ, для перагоўкі грунту і дамажных работ. Аўтаплуг у 80 сіл мска быць для больш буйных горных палёў ва вясільных абшарах. Сяляне, каапэратывы і сельска-гаспадарчыя таварыствы ў Расіі пачынаюць арганізоўвацца, каб агульнымі сіламі купіць 25-пэх сілавых трактары. Трактар у 25 сіл з верагамі каштуе 6000 руб. на золата. Ці патрэбны гэты «сталевы конь» нам—тут на Беларусі?

Гэта пытаньне шмат каго цікавіць. Дзеля гэтага вельмі пажадана, каб нашы агрономы спецыялісты выкаваліся на старонках газэты, ці можна схаць гэтаму «сталевому коню» на нашай глебе, ці можна ім тут карыстацца, як у іншых краінах, і ці дасягнем пажаданага мэты пры скарыстаньні яго?

К.

Сельска-гаспадарчы тэхнікум.

У Слуцку арганізуецца сельска-гаспадарчы тэхнікум, якому перадаюцца былыя манастырскія будынкідом, ток, хлявы і інш., дваццаць дзясцінаў манастырскай ворназямлі, тры дзясціны сенажаці, тры дзясціны салу на гаспадарчыя і паказаўчыя мэты. Студэнтаў набрана на два курсы. Да тэхнікуму далучана адна сямёхгодка, якой прыдаецца сельска-гаспадарчы нахіл. Пэдагогічны персанал тэхнікуму складаецца з лепшых мясцовых сіл, трох вучоных прыродазнаўцаў, вучонага агронома, інструктара сельскай гаспадаркі, інструктара млекае гаспадаркі і інш. Сюды ж прыцягваюцца і лепшыя мясцовыя беларускія сілы дзеля прыданьні тэхнікуму падстаў мясцовай беларускай навуковай установы.

Гурток прафэсыянальнага руху.

Пры Слуцкім Павятовым Прафэсыянальным Бюро арганізоўваецца гурток прафэсыянальнага руху. У

У Барысаўскім Павятовым Прафэсыянальным Бюро.

Пэрамена назваў прадпрыёмстваў. Прэзыдыум Павятовага Прафэсыянальнага Бюро прызнаў патрэбным перамяніць назвы дзержаўных прадпрыёмстваў, якіх завуцца імямі былых уласнікаў, і даць ім належныя рэвалюцыйныя назвы. Дзеля гэтай мэты складзена спецыяльная камісія, якая ўжо пачала працу. Прафэсыянальна-тэхнічная школа. Павятовае Прафэсыянальнае Бюро адчыніла прафэсыянальна-тэхнічную школу дрэваапрацоўнікаў на 20 чалавец.

Вячэрняя школа.

У Нова-Барысаве адчыняецца вячэрняя школа вышэйшага тыпу для членаў прафэсыянальных саюзаў.

Культурная праца.

Клюб, які маецца пры Барысаўскім Павятовым Прафэсыянальным

гурток уключаны ўсе актыўныя працаўнікі і члены прафэсыянальных саюзаў. Кіраўніком гуртка вызначаны т. Шалаховіч.

Сяляне самі аднаўляюць школы.

ГОМЕЛЬ, 13—10. У шарагу сёл сяляне рамантуюць на свае сродкі школы, дастаўляюць апап, беруць частку персаналу на сваё ўтрыманьне.

Барысаўскія прадпрыёмствы.

Запалачная фабрыка «Бэразіна» адчувала патрэбу ў сырду. Групавае ўправі мае замеры ўсе сродкі скарыстаць на закупку сырду і асіны і ў гэты час выдзэ перамаўленьні з Камісарыятам Замежнага Гандлю аб закупцы патрэбных рэчаў. Адмаістараваны завод «Барысаў» у бліжэйшыя дні будзе пущан у ход. Рамонт фабрыкі «Папірус» будзе закончан праз 6 тыдняў, але з пускам фабрыкі ў ход давадзецца ўстрымацца да вясны.

Бюро, прыведзён у парадак. Пачала працаваць бібліятэка-чыталня. У звязку з надыйшоўшым навуковым годам была праведзена кампанія па зьяшчэньню дзяпей рабочых і служачых у школы. У Нова-Барысаве вылучана спецыяльная школа сямёхгодка для дзяпей членаў прафэсыянальных саюзаў. Ва ўсіх школах большасьць складаюць рабочыя. У горадзе працуюць школы агульнай асьветы, праца адбываецца на вачарах.

Літвідацыя няпісьменнасці.

З надыходам халёдоў і сканчэньнем налявой працы жыцьцё школ паліквідаваньні няпісьменнасці пачало владжвацца. Атрымліваюцца патрабаваньні на адчыньненне школ пры прадпрыёмствах. Пачаліся камандыроўкі ў школы няпісьменных. У вярсьні школы працавалі досьдэ пасьпешна. У раённых школах вучылася 236 чалавек.

ху забіць чалавека. Рэлігійны забабон—частка яго штодзённага жыцьця, убітая ў яго мозгі духоўнікам праз пастаянныя казаньні. А што тычыцца выпадковага гроху, дык тут заўсёды ёсьць выхад: падзяліў частку сваёй здабычы паміж духоўнікам і богам—і чыст ад грахоў... Рэлігійная псыхатэя тварылася тысячалетцамі і калечыла чалавецкую натуру. Рэлігійны фанатызм лічыць за добрую дзею перад сваім богам зьдэкавацца над «недавиркам» над чалавекам іншай веры. Гэта рабілі крыжакі, гішпанскія інквізытары, Магамэт і інш. З агідаў да чужых адносіцца фанатыкі жыдоўскай веры, дзкія паступкі вытвараюць польскія «дэвоткі», якія прымаюць самы гарачы ўдзел у жы доўскіх паграмах. Пішучаму гэтым радкі здарылася бачыць гэткую карцінку. У часе польскай акупацыі я аднаго разу ў святачны дзень праходзіў каля новага касьцёла ў Менску. Пад касьцёлам доўга і набожна кленчыла адна старая бабузька. Падыўшыся на кітку, яна прыкметіла мяне і пачала са мной гутарыць: «Мне ўжо 80 гадоў. Дачкавалася я таё шчаслівай хвіліны, калі цэрквы перарабляюць на касьцёлы. Хацела-б я перада смертю пабачыць, як выра-

жучь усіх жыдоў у Менску. О, каб пан Езуе мне даў гэткае шчасце... Пры гэтым лэ вочы на старым, зморшчаным твары зьялі ад нахлінай набожнасці. Або леташні судзібны працэс рабіна з Нова-Маскоўскай вуліцы, які ўкінуў труп памёршай кабеты ў «ватэру» «грашнічы», дзеля грахоў явіх людзі паміраюць. Такіх прыкладаў набожнага псыхозу знайдзем і па сьгонешні дзень на кожным кроку. Гэта ўсе «выгадзвалася ў царквах, сьмягогах і касьцёлах; жывалася ў псыхіцы фанатыкаў зьвяржана неавісць да чужых людзей. У беларускага селяніна вяскай рэлігійнасці няма. Аб духоўніках, богу і святых ён у сваіх байках апавядае з клівасцю і гуморам, як аб нейкіх чужых істотах, якія яго асуім на тычацца. А калі гэтыя святаы істоты маюць дачыньненне з яго дабрабытам, дык кажа аб іх (аб озаох і ксяндзох) нават з неавісцю. Чаогуа, сярод беларускага сялянства хрысьціянства міфа ўжо даўно перапінаў ў стадыю забавных баяк для маленіх дзядзё.

(Працяг будзе).

